

ปัญหาจิต-กายในทรรศนะของนักปรัชญาหรือสำนักปรัชญาทางตะวันตกที่สำคัญ

ก่อนจะถึงทรรศนะของรายลตปัญหาจิต-กายจะชี้ให้เห็นวิวัฒนาการของความ
คิดตั้งแต่สมัยกรีกจนถึงก่อนรายล เพื่อจะเห็นว่าปัญหาจิต-กายนั้นถูกมองในแง่ใดบ้าง

เรื่องจิต-กายนี้เป็นสิ่งที่ขบคิดกันมาตั้งแต่แก่นักปรัชญายุคแรก ๆ ยกเว้นยุคก่อน
โซคราตีส ซึ่งสมัยนั้นนักปรัชญาพยายามอธิบายจักรวาลโดยค้นหาธาตุแรกหรือปฐมธาตุ
ของจักรวาล ต่อมาสมัยโซคราตีสจึงวกกลับมาศึกษาตัวมนุษย์

ทรรศนะต่อเรื่อง จิต-กายแบ่งใหญ่ ๆ เป็น ๒ ทรรศนะคือ

๑. ทรรศนะที่เห็นว่า เรื่องจิต-กายเป็นปัญหาจริง
๒. ทรรศนะที่เห็นว่า เรื่องจิต-กายเป็นปัญหาเทียม (Pseudo problem)

สำหรับพวกแรกที่เห็นว่า จิต-กาย เป็นปัญหาที่ต้องหาคำตอบนั้นได้แสดงทรรศนะไว้
๓ แบบใหญ่ ๆ ได้แก่

๑) ทรรศนะที่ถือว่ามีสิ่งที่แท้จริงเพียงสิ่งเดียวคือ จิตหรือกายอย่างใด
อย่างหนึ่ง(Monism) พวกนี้ขบคิดว่าปัญหาจิต-กาย นั้นแท้จริงไม่ใช่ ๒ สิ่งที่แตกต่างกัน
ซึ่งทุกอย่างในโลกนี้เรามองหรือเข้าใจได้เป็นสิ่งเดียว โดยเห็นส่วนร่วมที่มีอยู่เหมือนกัน
ในทุก ๆ สิ่งนั้นเป็นจิต หรือกายที่เราเห็นว่ามีสิ่งต่าง ๆ กันในโลก เพราะเรามองไม่
เข้าใจไม่ซึ่งสิ่งแท้จริงที่แฝงอยู่ในทุกสิ่ง เหมือนกันหมดเราเห็นอย่างฉาบฉวยว่าเป็นสิ่ง
ต่าง ๆ กัน เราเคยเรียกสิ่งในโลกต่าง ๆ กันไปและเข้าใจว่าเป็นสิ่งต่าง ๆ กัน แต่
ที่แท้เนื้อหาแก่นแท้ของทุกสิ่งในโลกคือจิตหรือกาย และทรรศนะนี้ยังแบ่งย่อยเป็น

ก. พวกที่ถือว่าสิ่งต่าง ๆ นั้นคือจิตพวกนี้คือจิตนิยม (Idealism or
Spiritualism)

ข. พวกที่ถือว่าสิ่งต่าง ๆ คือวัตถุหรือสารพวกนี้คือวัตถุนิยม

(Materialism)

จากข้อ ก. พวกนี้ตอบปัญหาจิต-กาย โดยชี้ให้เห็นว่าทุกอย่างในโลกเป็นจิต และสิ่งที่จิตแสดงตัวออกมา (Manifestation) สิ่งที่เราเห็นเป็นวัตถุ ต้นไม้ สัตว์ มนุษย์ ล้วนมีเนื้อแท้คือจิต สิ่งที่เราเรียกว่าวัตถุเป็นเพียงสิ่งที่จิตแสดงตัวออกมา วัตถุจริง ๆ ไม่มีเป็นสิ่งมายาหลอกลวง

แต่จิตนิยมโดยมากเมื่อเราพิจารณาจากทรรศน์ จะเห็นว่า เป็นทวินิยม เช่น จิตนิยมเพลโต เป็นต้น เพลโตเป็นคนแรกที่ตอบปัญหาจิต-กาย โดยชี้ให้เห็นว่าจิต สัมพันธ์กับกายในฐานะที่เป็นแบบ (วิญญาณ) ซึ่งประทับลงบนสสารแล้วทำให้เกิดมนุษย์ (ร่างกาย - วิญญาณ)

จากข้อ ข. พวกนี้กลับเห็นว่าปัญหาจิต-กายนั้น เป็นปัญหาสมอง-กาย จะถูกกว่าเพราะไม่มีสิ่งที่เรียกว่าจิตที่แตกต่างร่างกายจริง ๆ จิตคือสมอง ปัญหาจิต-กายคือ ปัญหาว่าสมองสั่งร่างกายทำงานได้อย่างไร ทุก ๆ อย่างในโลกเนื้อแท้เป็นวัตถุ (ร่างกายก็คือวัตถุอย่างหนึ่ง) วัตถุหรือสสารเท่านั้นที่มีจริง

ดังนั้น ความจริงแล้ววัตถุนิยมปฏิเสธปัญหาจิต-กาย เพราะว่าไม่มีจิตในฐานะ สิ่งต่างหากจากกาย มีแต่ปัญหาความสัมพันธ์ระหว่างสมอง (กาย) กับกาย

๒) ทรรศน์ที่ถือว่าสิ่งที่มีอยู่จริงอย่าง เกี่ยวไม่ไขทั้งจิตและกาย
ทรรศน์นี้ถือว่า จิต-กาย นั้นแท้ที่จริงสิ่งที่เรียกว่าจิตหรือกาย ก็เป็นสิ่งเดียวกัน เป็นสิ่ง กลาง ๆ ระหว่างจิตกับกายและแบ่งได้เป็น ๓ พวกคือ

ก. ทฤษฎีสองแง่ของความเป็นจริง (Double Aspect Theory) ของ สปิโนซา (Spinoza) ซึ่งเขาเห็นว่าจิต กาย เป็นเพียงสิ่งที่เราเข้าใจเป็น ๒ สิ่ง ของสิ่งที่แท้จริง เพียงสิ่ง เดียว เป็นเหมือนหัว ก้อยของ เหรียญบาท

ข. ทฤษฎีเอกนิยมของสิ่งที่ เป็นกลาง (Neutral Monistic Theory) ของ เบอทรัน รัสเซล (Bertrand Russell) นักปรัชญาชาวอังกฤษ ซึ่งมีความเห็นว่า

ทุกสิ่ง เป็นสิ่งที่ เป็นกลาง ระหว่างจิตกับกาย มองในแง่หนึ่ง อธิบายเป็นจิต อธิบายด้วย
 ประโยคเกี่ยวกับจิต (Mental Statements) อีกแง่ อธิบายเป็นกาย อธิบายด้วย
 ประโยคเกี่ยวกับกาย (Physical Statements)

ก. ทฤษฎีเอกลักษณ์ (Theory of Identity) ของไฟเกลจะกล่าว
 บ้างในบทวิจารณ์ เพราะไฟเกลอยู่รวมสมัยกับรายล แต่ตอนนี้จะกล่าวละเอียดเฉพาะ
 ของปรัชญายุคก่อนรายล

ข) ทรรศนะที่ถือว่าจิตและกาย เป็นสิ่งแท้จริง ทั้งสองสิ่งซึ่งต่างกัน โดย
 สิ้นเชิง (Dualism) นักปรัชญาคนแรกที่เน้นเรื่องนี้มากคือ เดการ์ต นักปรัชญาเหตุผล
 นิยมชาวฝรั่งเศส ทำให้เกิดปัญหาต่อมาว่า สิ่งทั้งสอง เกิดพร้อมกันอย่างไร เลยเกิด
 การตอบปัญหาหลายแบบไต่แก

- ก. ทฤษฎีปฏิริยาต่อกัน (Interactionism)
- ข. ทฤษฎีโอกาสนิยม (Occasionalism)
- ค. ลัทธิขนานนิยม (Parallelism or Psychophysical parallelism)
- ง. ทฤษฎีความกลมกลืนล่วงหน้า (Pre-establish Harmony)
- จ. อภิป्राกฏการณ์นิยม (Epiphenomenalism)
- ฉ. ทฤษฎีการปรับปรุงตัว (The Emergent Theory)

แต่ยังมีทรรศนะของนักปรัชญาหรือสำนักปรัชญาอื่น ๆ ตอบปัญหาจิตกาย เช่นพวกอภิป्राกฏการณ์นิยม
 (Existentialism) เป็นต้น ซึ่งจะไม่กล่าวถึงในวิทยานิพนธ์นี้

ต่อไปจะขอกล่าวโดยละเอียดเกี่ยวกับแต่ละทรรศนะ

จิตนิยม

พวกที่เชื่อว่าทุก ๆ อย่าง เป็นจิตหรือสิ่งที่จิตแสดงตัวออกมานั้น ก็ยังมีความเห็น
 ต่าง ๆ กันไป ได้แก่ จิตนิยมของเพลโต จิตนิยมของเบอร์คเลย์ จิตนิยมของไลบ์นิซ
 และจิตนิยมของเฮเกิล เป็นต้น สำหรับความตึกเรื่องจิต วิทยุณของเพลโตนั้น เราถือว่า

เป็นคนแรกที่พยายามอธิบายเรื่องนี้ไว้อย่างละเอียด และความคึกของเขา เรื่องจิตวิญญาณ จะโยงไปสู่ความคึกของ เตการท์ในเรื่องนี้ และจากเตการท์ไปสู่รายล์ ทั้งนี้จึงจะขอยก มาแสดงไว้มาก

ในทรรศนะของเพลโต วิญญาณเป็นสิ่งที่มีมาก่อนร่างกายแยกจากร่างกายเมื่อ ตายแล้ว ไปสู่โลกแห่งแบบแล้วกลับมาอยู่ในร่างกายใหม่ เมื่อมีร่างกายใหม่เกิดขึ้น ร่างกายเป็นที่พักพิงของวิญญาณชั่วคราวเท่านั้น วิญญาณเป็นสิ่งที่ไม่ตายไปพร้อม ร่างกาย ยิ่งกว่านั้นวิญญาณยัง เป็นบ่อเกิดของการเคลื่อนไหวของร่างกาย วิญญาณเมื่อ มาอยู่ในร่างกายจะแสดงออกมา ๓ ลักษณะคือ เหตุผลหรือสติปัญญา (The rational soul) เจตจำนงหรือใจ (The spirited soul) และความรู้สึกรหรืออารมณ์ (appetitive soul) เจตจำนงและความรู้สึกรเป็นส่วนที่เกี่ยวข้องกับร่างกายด้วย เมื่อร่างกายตายไปแล้วก็เหลือแต่ส่วนที่เป็นเหตุผล เพราะฉะนั้น พุคอีกอย่างหนึ่ง วิญญาณ ก็คือตัวเหตุผล ตัวจิต หรือตัวสติปัญญา ในหนังสือไทเมอัส (Timeus) ซึ่งเป็นบทสนทนา เล่มหนึ่งของเพลโต ว่าด้วยเรื่องกำเนิดของจักรวาลและสรรพสิ่ง เขาได้กล่าวถึงโลก ของแบบ หรือโลกของความคึกซึ่งเป็นโลกที่แท้จริง ซึ่งโลกที่ปรากฏนี้เลียนแบบมา วิญญาณอยู่ในโลกแบบแล้วถูกบีบลงมาบนสสาร (Matter) สสารนี้ไม่ใช่เหมือนสสารที่เรา เข้าใจกัน ก็เป็นที่รองรับที่ไม่มีลักษณะอะไรมาก่อน เมื่อแบบมาประทับลงก็กลายเป็น สิ่งในโลก ซึ่งคล้ายในโลกของแบบ วิญญาณก็เป็นแบบอย่างหนึ่ง แต่ก็เกิดปัญหาอีกว่า อะไร เป็นสิ่งที่ทำให้แบบลงมาประทับกับสสาร เพลโตใช้คำว่า เคมีเออร์จ (Demiurge) เรียกแทนสิ่งที่ทำอย่างนั้น ซึ่งเรื่องนี้มีหลายคนวิจารณ์ว่าเป็นพระเจ้าอย่างคริสตศาสนา หรือเปล่า เมื่อวิญญาณคือแบบ ทั้งนี้ จึงเป็นสิ่งที่ไม่ได้ถูกสร้างขึ้นและไม่มีการถูก ทำลาย วิญญาณจึงเป็นสิ่งอมตะ มีมาก่อนมีร่างกาย ร่างกายจึงสำคัญน้อยกว่าวิญญาณ และจากหนังสือเฟโด (Phaedo) บทสนทนาของเพลโต ซึ่งกล่าวไว้ว่า "วัตถุแห่งผัสสะ คือรูปจำลองของแบบที่ปรากฏออกมาจากสสาร หรือรูปของแบบที่ก่กพิมพ์ลงบนสสาร แต่ เพลโตมิได้คิดถึงสสารอย่างที่เรารู้จักกันในปัจจุบัน"

ดังนั้นสสารโดยตัวเองก่อนที่จะมีรูปของแบบกบประทับลงใบ จึงต้อง เป็นสิ่ง
ไร้คุณสมบัตื ไร้รูปร่าง ไร้แบบ

อีกบทหนึ่งซึ่งกล่าวถึงตอนที่โสกราตีสกำลังจะถูกประหารชีวิตโดยการให้คัม
ยาพิษ เป็นการสนทนาระหว่างโสกราตีสกับสานุศิษย์ อาทิเช่น เฟโก ไครโต ซิมัส
ซิมิอัสว่ากันว่า เฟโกโตไม่ได้อยู่ที่นั่นด้วย แต่ เฟโกโต เขียนจากคำบอกเล่าของ เฟโก
บทสนทนาตอนนั้นกล่าวถึง เรื่องวิญญานและชีวิตหลังตายไว้มากมาย กล่าวโดยสรุป
โสกราตีสพยายามอธิบายให้สานุศิษย์เข้าใจว่าตายไปแล้ววิญญานไม่ตาย และวิญญาน
จะเป็นอิสระ ซึ่งตอนที่อยู่ในร่างกายไม่อิสระ ไม่มีความสุข ไม่ได้เห็นความจริง
"จิตจะทำการใดได้ดีที่สุดก็ต่อเมื่อไม่มีสิ่งอื่นมารบกวน ไม่มีรูป ไม่มีเสียง ไม่มีสุข ไม่มี
ทุกข์มาพัวพัน ละกายเสีย เกี่ยวพันกับร่าง กาย น้อยที่สุดที่จะเป็นได้ จนไม่มีความรู้สึก
ในทางกาย"^๑

ตอนที่ยกมานี้ กล่าวถึงว่า เมื่อจิตอยู่กับร่างกายจะทำการอะไรก็ไม่มีอิสระมีแต่
สิ่งรบกวน จิตจะกระทำได้ดีที่สุด เมื่อละกายหรือเกี่ยวข้องกับกายน้อยที่สุด นอกจากนั้น
จิตจะเข้าถึงความจริงหรือสัจธรรมได้ ไม่ใช่โดยอาศัยตา หู จมูก ลิ้น กาย แต่ต้อง
เป็นตัวจิตเอง "บุคคลผู้ประสงค์จะค้นหาเนื้อแท้และความบริสุทธิ์แห่งสัจจะ ย่อมต้องใช้
เพียงจิตอันบริสุทธิ์ ปราศจากการผสมปนเปกับสิ่งอื่น คักตนเองออกจากจักขุประสาท
จากโสตประสาท และประสาทอื่น ๆ ของร่างกาย"^๒ เพราะจิตมาติดอยู่กับร่างกาย
จึงสุข ทุกข์ไปตามร่างกาย "เพราะสุข ทุกข์ยอม เป็นประหนึ่งสลักอันตอกหรือรัศมีเข้าไป
กับร่างนั้นเองจนจิตเป็นเสมือนร่าง"^๓ โสกราตีสเชื่อว่าชีวิตหลังตายมีความสุขกว่าตอน

^๑ สังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, สมาคม, วาระสุดท้ายของโซเครตีส แปลโดย
ส.ศิริรักษ์ (กรุงเทพฯ : หางหุ่นสวนจุกัดกีฬาร, ๒๕๑๔), หน้า ๑๕

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖

^๓ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๕๐

มีชีวิตอยู่ เพราะมีแต่วิญญาณ ซึ่งบริสุทธิ์ ไม่ติดพันกับร่างกาย ซึ่งเป็นตัวก่อกองหา
เมื่อร่างกายตายหนึ่ง วิญญาณไม่ตายไปด้วย แต่เมื่อไปอยู่ในหลาย ๆ ร่าง วิญญาณ
จะไม่สึกกร่อนลงไปบ้างหรือ มีสาธุศิษย์สงสัยในข้อนี้เหมือนกัน แต่โสกราตีสก็ตอบข้อ
สงสัยว่า เมื่อจิตปรากฏอยู่ในร่างทำให้ร่างมีชีวิต เพราะฉะนั้น จิตคือความไม่ตาย
(ความมีชีวิต) ถึงจะตายสักกี่ร่าง จิตก็จะไม่ตาย เพราะสิ่งที่ไม่ตายจักตายไม่ได้ (ถ้า
พูดว่าสิ่งที่ไม่ตายต้องตาย คำพูดนั้นก็ขัดแย้งตัวเอง ไร้ความหมาย)

ถ้าความเป็นอมตะไม่สูญหายไปไหน เมื่อมีความตายมารังควานจิตจาก
เหตุผลถึงกาลแล้ว จิตยอมไม่ยอมรับความตาย คือไม่ยอมตายคู่เกี่ยวกับ
เลขสามไม่ยอมรับจำนวนคู่ ไฟหรือความร้อนแห่งไฟไม่ยอมรับความเย็น^๑

จิตไม่ตายจิตก็จะไม่สึกกร่อนด้วย เพราะอมตะหมายถึงไม่เกิดขึ้น ไม่แตกดับ ไม่เปลี่ยนแปลง
แปดง มีอยู่อย่างไรก็อยู่อย่างนั้น

นอกจากนั้นโสกราตีสยังได้เล่าเรื่อง เมื่อตายแล้วจะไปสู่สถานที่ที่คิดกันว่าฟ้าคือ
หรือขั้ว ถ้าก็ไปสู่ที่สงบสุขในโลกของแบบ ซึ่งก็ไปสู่อีกแห่งหนึ่ง ซึ่งฟังดูเหมือนเรื่อง
ความเชื่อชีวิตหลังตาย ของแทบทุกชาติทุกศาสนา สังเกตดูจะเห็นว่า เพลโตสร้างบท
สนทนานี้ เพื่อสืบทอดความคิดเรื่องวิญญาณโดยผ่านปากกระบอกเสียง คือโสกราตีสให้
เห็นว่า โสกราตีสซึ่งเป็นนักปรัชญารุ่นพี่และเป็นอาจารย์ของเพลโตนั้น ไม่กลัวความตาย
เพราะความตายนั่นเป็นสิ่งที่ดี วิญญาณที่ไม่ตายจะได้มีความสุข และทำอะไรก็ได้อิสระ
เรื่องนี้จะเป็นเรื่องจริงของโสกราตีส หรือเป็นเรื่องที่เพลโตตั้งขึ้นเองทั้งหมดก็ไม่มี
หลักฐานอะไรจะยืนยันได้ ถ้าเรื่องนี้เป็นเรื่องของโสกราตีสก็น่าคิดว่าคน ๆ หนึ่ง
กำลังเผชิญหน้ากับความตายกลับไม่กลัวตาย และปลอบใจคนอื่นซึ่งเป็นห่วงว่าตนเองจะตาย
และกลัวตนเองจะตายมากกว่าตัวคนที่จะตายเสียอีก ปลอบใจให้หายกลัวโดยบอกความ
เชื่อของตนว่า ชีวิตหลังตายก็ดีกว่าชีวิตตอนเป็นมนุษย์ และเล่าเป็นเหมือนเทพนิยาย

ผู้เขียน เชื่อว่าโสกราตีสก็เพียงแต่เชื่อเท่านั้นว่าชีวิตหลังตายน่าจะเป็นอย่างนั้น อย่างนี้
 อย่างที่เล่าแต่โสกราตีสคงไม่รู้จริง ๆ ว่าเป็นอย่างไร โสกราตีสก็คงกลัวตายเหมือน
 คนทั่ว ๆ ไป แต่เมื่อมีความเชื่ออย่างนั้นแล้ว จะมีความรู้สึกว่าการตายมีความหมาย
 ไม่น่ากลัว จะสะสมความเชื่อไว้อย่างมากมาย พยายามทำให้เป็นเหมือนเขาว่าตายแล้ว
 ต้องเป็นอย่างนั้นจริง ๆ ที่ผู้เขียนรู้สึกอย่างนี้ก็คล้ายคำวิจารณ์ของอาจารย์พินิจ รัตกุล
 ในหนังสือเพลโต และปัญหาเกี่ยวกับคุณธรรม ลงมีใจความว่า

สำหรับตัวโสกราตีสเองนั้น เลือกเชื่อว่าการตายของตนไม่ใช่การสิ้นสุด
 แต่เป็นการ เปลี่ยนสถานที่จากที่หนึ่งที่ไม่มีความสุขไปสู่อีกสถานที่หนึ่งที่มีแต่สันติสุข
 ความเชื่อเช่นนี้ทำให้โสกราตีสมีความสงบ เวลาใกล้ตาย^๑

สิ่งที่น่าคิดสำหรับปรัชญาของ เขาคือ ปรัชญาของ เขา เกิดมา เพื่อทำตาม
 โสกราตีสในเรื่องมีความจริงสากลซึ่ง โสกราตีสเกิดความคิดนี้ขึ้นมา เพราะพวกโซพิสท์
 กล่าวว่าคนทุกคนเป็นเครื่องวัด สรรพสิ่งนั่นเอง (Man is the measure of all
 thing) และเขาไม่ชอบที่จะเห็นคนเอาตัวเอง เป็นเครื่องวัด เพราะคนฉลาดแล้วจะเอา
 เปรียบคนอื่น เขาจึงคิดว่าความจริงไม่ใช่เป็นเรื่อง เฉพาะบุคคล ความจริงยอมจริง
 สำหรับทุกคน ดังนั้น จึงต้องมีความจริงสากล เพลโตเอาความคิดนี้มาสร้าง โลกของแบบ
 ต่อไป เพื่อทำให้ความคิดที่มั่นคงขึ้น เลยต้องสร้างความคิดเรื่อง วิญญาณแยกจากร่างกาย
 เป็นจริงกว่า เป็นแบบเพื่อจะได้เป็นตัวเก็บความจริงสากลนี้ ที่แรกวิญญาณอาจเป็นเพียง
 สติปัญญา (สติปัญญาคิดถึงแบบใดนั่นเอง) ไม่ได้มีต่างหากจากร่างกาย เป็นดวงวิญญาณ
 แต่เพราะเพลโตได้อิทธิพลความคิดเรื่อง วิญญาณจากพวกศาสนา โซโร เอสเตอร์
 (Zoroaster) และออร์ฟิซึม (Orphism) จึงอธิบาย เรื่อง วิญญาณอย่าง วิจิตพิสการ

^๑ พินิจ รัตกุล, เพลโตและปัญหาเกี่ยวกับคุณธรรม (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์
 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ๒๕๑๔), หน้า X

ขึ้น ซึ่งจะพบได้ในหนังสือเพโก จะเห็นได้ว่าจิตนิยมของเพลโตนั้นยังยอมรับว่า สสารนอกจากแบบซึ่งเป็นความจริงสูงสุด (ultimate reality) สิ่งนี้ทำให้นักวิจารณ์หลายคนวิจารณ์ว่าเพลโตเป็นนักทวินิยม (Dualism) ดังเช่น W.T. Stace วิจารณ์ว่า "เนื่องจากสสารไม่มีแหล่งกำเนิดอยู่ในแบบหรืออยู่ในสิ่งอื่นภายนอกตัวเอง... ไม่มีสิ่งใดเกิดจากอีกสิ่งหนึ่งสูงสุดเท่ากันรวมกันเป็นความจริงอันสมบูรณ์ นี่ก็คือทวิบาทอย่างเห็นได้ชัด" ซึ่งต่อมาเคการ์ตได้นำความคิดของเพลโตมาอธิบายใหม่ให้ละเอียดขึ้นจนเห็นได้ชัดระหว่างสสารกับจิตกลายเป็นทวินิยมที่แท้จริงสำหรับจิตนิยมของนักปรัชญาคนอื่น เช่น เบออลค์ เลย์และ เฮเกลนั้นผู้เขียนจะไม่กล่าวโดยละเอียด เพราะ เบออลค์ เลย์นั้นที่แท้จริง เขาไม่ได้อิงใจจะแสดงทรรศนะเรื่องจิต ภายโดยตรง แต่เขาคิดทฤษฎีความรู้มากกว่า โดยเขาเชื่อว่าสิ่งที่เรารับรู้โดยผัสสะแท้จริงไม่มีวัตถุภายนอกเป็นต้นเหตุแห่งการรับรู้เลย จิตซึ่งอยู่ภายในเป็นเหตุให้เกิดการรับรู้ที่แท้จริง ภาพของต้นไม้ไม่ใช่เกิดจากต้นไม้ในโลกภายนอกจริง แต่ก็เป็นเพียงภาพในจิตเท่านั้น สำหรับเฮเกล ซึ่งหลายคนวิจารณ์ว่าเป็นนักจิตนิยมที่อธิบายจิตนิยมได้สมบูรณ์ที่สุดก็ไม่ได้อิงใจเสนอทรรศนะจิต ภายโดยตรง เฮเกลพยายามอธิบายจักรกลโดยใช้วิญญาณอสัมพัทธ์หรือมโนคติอสัมพัทธ์ (Absolute Spirit or Absolute Idea) เป็นตัวอธิบายว่าทุกอย่างในโลกที่เขาใจว่าเป็นสสารหรือวัตถุที่แท้เป็นการปรากฏของ ดวงจิตหรือวิญญาณ ให้เป็นสิ่งตรงกันข้ามกับตัวมัน (Antithesis) เพื่อจะได้เกิดการปฏิพัฒนาการ (Dialectic) ชักแย้งกับจิตเพื่อทำให้เปลี่ยนแปลง ก้าวหน้าไปสู่จิตที่สมบูรณ์ขึ้นทุกที ๆ เท่านั้น

สรุป ทรรศนะจิตกายของเพลโต เพลโตยังยอมรับว่ามีสสาร ให้จิต ซึ่งเป็นแบบอาศัยอยู่ชั่วคราวชั่วคราว แต่จิตเป็นสิ่งที่มีมาก่อนร่างกาย เป็นอมตะ มีอำนาจบังคับบัญชาร่างกาย ทำให้ร่างกายมีความสำคัญน้อยกว่า ชีวิตในโลกนี้เป็นเพียงช่วงหนึ่งในประวัติศาสตร์ของวิญญาณเท่านั้น

กับบิว ที่ ส.เศซ, ปรัชญากรีก, แปลโดยปรีชา ช่างขวัญยืน (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์สมาคมนักกษัตริย์ศาสตร์), หน้า ๑๓๘

สสารของเพลโต เป็นสิ่งที่ไม่มีความแตกต่าง เป็นสิ่งที่มีในโลกพร้อมกับแบบ เมื่อแบบต่าง ๆ กันมากระทบกับสสาร ซึ่งมีอย่างเดียวกัน ก็เกิดเป็นสิ่งที่ต่าง ๆ สิ่งในโลกต่าง ๆ กัน เพราะมีแบบต่างกัน ถ้าแบบของคนไม่กระทบลงบน สสาร ก็เกิดคนไม่ ถ้าแบบคือวิญญาณมนุษย์มากระทบลงบน สสาร ก็จะกลายเป็นมนุษย์ ร่างกายมนุษย์ก็คือสสาร ที่แบบชนิดวิญญาณมนุษย์กระทบลงแล้วนั่นเอง ที่ต้องกล่าวถึงเพลโตมากกว่าคนอื่น ๆ ซึ่งต่อไปจะกล่าวถึงทรรศนะของคนอื่นเพียงสังเขป เพราะความคิดของเขา เถกเถกต่างไปทำให้ละเอียดขึ้น และความคิดของ เถกเถก เป็นแรงคลำใจให้รายละเอียดทรรศนะต่อจิต-กาย โดยหลักปรัชญาวิเคราะห์

วัตถุนิยมหรือสสารนิยม

พวกวัตถุนิยมสมัยกรีก เช่น เดโมคริตุส นักปรัชญาอะตอมนิสต์ ถือว่าวิญญาณประกอบด้วยปรมาณูกลม ๆ เรียบ ๆ ละเอียตอ่อน (๔๖๐ - ๓๖๒ ก.ค.ศ.) และเป็นไฟที่สะอาดบริสุทธิ์ เมื่อคนตาย ปรมาณูจะกระจัดกระจายออกและกลับเข้ามารวมกันใหม่ได้อีก และปรมาณูนี้เป็นหน่วยที่แบ่งไม่ได้หน่วยที่เล็กที่สุดของวัตถุทุกชนิดในจักรกล นอกจากนักปรัชญาวัตถุนิยมจะคิดว่าจิตที่แท้ก็คือ อะตอมอย่างหนึ่ง หรือคือสสารนั่นเอง นักวัตถุนิยมที่ไม่คิดว่าจิตคือสสาร ก็มักจะคิดว่า สิ่งที่เรียกว่าจิต พื้นฐานหรือสิ่งเบื้องต้นของมัน เป็นสสาร เช่น เอพิคิวรุส เป็นต้น เอพิคิวรุส (Epicurus) * นักสสารนิยมชาวกรีกอีกคนหนึ่ง ถือว่าสสาร เป็นพื้นฐานของวิญญาณ จิตและความคิด และนักปรัชญาสสารนิยมส่วนมากก็เชื่อในท่านองนี้ เพราะพวกเขา มีความคิดรวมนั้นว่า ไม่มีจิตที่เป็นอีกสิ่งหนึ่งต่างหากจากร่างกาย ถ้าจิตหมายถึงสมองและการทำงานของสมอง เหตุการณ์ทางจิต (Mental Event) หมายถึงกิจกรรมของสมอง เขาก็ยอมรับว่าจิตอย่างนี้มีจริง แต่ถาบอกว่จิตคือ สิ่งอีกสิ่งต่างหากจากร่างกาย เป็นสิ่งที่มีอำนาจเหนือร่างกาย เป็นอมตะไม่ตาย พวกเขาก็จะบอกว่าไม่มีจิต (ไม่มีจิตในความหมายเช่นนั้น) เพราะฉะนั้นถึงสสารนิยมจะปฏิเสธว่าทุกอย่างล้วนเป็นสสารไม่ได้หมายความว่า เขาปฏิเสธจิต พวกเขาจะปฏิเสธแต่จิตที่มีความหมายถึงสิ่งลับ ซึ่งเราไม่สามารถเข้าใจได้ด้วยผัสสะ กังที่พวกจิตนิยมนิยามคำว่าจิตเท่านั้น

ถ้าจิตถูกนิยามว่าเป็นบางสิ่งทีมากกว่า เป็นประมวล เหตุการณ์ทางจิต หรือสารัตถะบางอย่าง ซึ่ง เหตุการณ์ทางจิตอาศัยอยู่ ถ้า เป็นอย่างนั้นแล้ว ละก็ นักปรัชญาบางคน (นักปรัชญาวัตถุนิยม) จะไม่เห็นคววามีสิ่ง เช่นนั้น^๑

มักมีคนที่กล่าวว่า นักวัตถุนิยมจัด ๆ (Extreme Materialist) ปฏิเสธ สิ่งที่เรียกว่า ความคิด ความรู้สึก ความประทับใจ และสิ่งที่เป็นเหตุการณ์เกี่ยวกับจิต (Mental Event) อย่างอื่น ถ้า เป็นอย่างนี้จริง นักวัตถุนิยมก็พูด ชักแย้งตนเอง (Self-Refuting) เพราะอย่างน้อยที่สุด การที่คิดว่าไม่มีความคิดใดๆเลยก็เป็น ความคิด ความคิดหนึ่งแล้วนั้นเอง หรือการที่คิดว่าความคิดตนเองถูก ก็เป็นความคิด อีก ความคิดหนึ่ง

บางคนให้ความหมายกับวัตถุนิยมว่าไม่มีสิ่งที่ เรียกว่า เหตุการณ์เกี่ยวกับ จิตจริง ๆ ไม่มีสิ่งที่เรียกว่าความคิด ไม่มีการรับความรู้สึก ไม่มีอารมณ์ ไม่มี สภาวะความรู้สำนึกเลย... สมมุติมีคน ๆ หนึ่งคิดว่าไม่มีสิ่งที่ เรียกว่าความคิด เขาจะไม่คิดวาทรรสนะของ เขาถูกหรือ แต่อย่างน้อยที่สุดก็มีความคิดอยู่ อย่าง หนึ่งแล้ว นั่นคือความคิดที่ว่าทรรสนะนี้ถูก ถ้าวัตถุนิยมมีความหมายอย่างนี้ วัตถุนิยมก็จะพูดชักกับตัวเอง^๒

* นักสสารนิยมปัจจุบันกับสมัยก่อนมีความคิดเรื่องจิตคล้าย ๆ กันในอดีตมัก พยายามอธิบายว่า สิ่งที่เรียกว่าจิตนั้นคือ สสาร เพราะสสารเป็นสั (สิ่งที่มีจริง) ในโลกเพียงอย่าง เดียว โดยอธิบายคำว่า จิต วิญญาณโดยใช้ศัพท์ ที่เรียกว่า วัตถุ หรือสสารเช่น เคโมแคเรทูล เป็นต้น ปัจจุบันนักสสารนิยมมักเป็นนักวิทยาศาสตร์ ซึ่งจากความรู้ของวิชาประสาทวิทยา (Neurology) ซึ่งเป็นชีววิทยาประยุกต์ของ มนุษย์ ทำให้นักสสารนิยมสมัยใหม่ พยายามอธิบายปรากฏการณ์ทางจิต โดยใช้ศัพท์ที่

^๑ Hesper, An Introduction to Philosophical Analysis, : 389

^๒ Ibid., p. 390

อธิบายสารและศัพท์ที่อธิบายสารในวิชาชีววิทยาได้แก่ คำว่า เซลล์ ส่วนประกอบของ เซลล์ หน้าที่ของสมอง เป็นต้น ก็พยายามเปลี่ยนประโยคที่อธิบายจิต (Mental Statements) เป็นประโยคที่อธิบายสาร (Physical Statements) เอ็ดเกด นักปรัชญาชาวเยอรมันในศตวรรษที่ ๑๘ อธิบายว่าบ่อเกิดของจิต คือโปรโตพลาสซึม ชนิดหนึ่งที่เรียกว่า ไฮโคปลาสซึม และตัวจิตคือการศึกษาปฏิบัติหน้าที่ของมันสมอง โดยเขา เขียนเรื่องนี้ไว้ในหนังสือ Riddle of the Universal ย่อปลี่ยนว่าความคิดคือ พลังงานของสมอง ญาณคือการทำหน้าที่ของสมอง หรือเซลล์ประสาท ฮัลแบค (Holbach) ถือว่าจิตคือเนื้อสมอง และความคิดคือการทำหน้าที่ของสมอง

เนื่องจากความคิดของนักสสารนิยมเกี่ยวกับจิต มีอิทธิพลมากในปัจจุบัน โดยเฉพาะเมื่อเกิดเครื่องคอมพิวเตอร์ขึ้น จะเห็นว่ามีอิทธิพลกับทรนศนะในปัจจุบัน เรื่องจิตกาย ซึ่งได้แก่ทรนศนะของพฤติกรรมนิยม ทรนศนะของทฤษฎีเอกลักษณ์ ทรนศนะเรื่องคอมพิวเตอร์ *

ทฤษฎีสองแง่ (Double Aspect Theory) สปิโนซา (Spinoza)

ทฤษฎีนี้เป็นทฤษฎีที่อธิบายจิต กายของสปิโนซา

"ปฏิบัติเสขว่าจิตและร่างกายมิได้เป็นความเป็นจริงสองประเภท แต่ยืนยันว่า จิตและร่างกายเป็นสองแง่หรือสองสสารของความเป็นจริงประเภทเดียวกัน"

ความจริงแล้วสปิโนซาไม่ได้ตั้งใจจะแสดงทรนศนะกับปัญหาจิต-กายโดยตรง เพราะสปิโนซาจัดได้เป็นพวกนักเหตุผลนิยม (Rationalism) ซึ่งในทางปรัชญา พยายามจะตอบปัญหาทางญาณวิทยามากกว่าจะกล่าวถึง เรื่อง เมตาฟิสิกส์ (ซึ่งปัญหาจิตกาย เป็นเรื่องของ เมตาฟิสิกส์) ความคิดของเขาได้รับอิทธิพลจากเดการ์ต และนักปรัชญาอื่น ๆ ในอดีต ซึ่งเขาพยายามอธิบายจักรวาล โดยอธิบายคำว่าเนื้อสาร (Substance) ว่ามี

อยู่หนึ่งคือพระเจ้า แต่แสดงออกมาสองคุณลักษณะ (Attributes) คือการคิด (thinking) และการกินที่ (extension) และทุก ๆ สิ่งในโลกคือ เนื้อสารซึ่งแสดงลักษณะ ออกเป็นการคิด (จิต) และการกินที่ (สสาร) สปิโนซา อธิบายปรัชญาของเขาไว้ใน หนังสือเรื่องจริยศาสตร์ (The Ethic) ซึ่งใช้วิธีทางเรขาคณิต ในการพิสูจน์ว่า เนื้อ สารมีอยู่หนึ่งคือพระเจ้า ทฤษฎีนี้ก็ไม่ทำให้ปัญหาจิต-กายชัดเจนขึ้นเลย เพราะว่า เนื้อ สารคืออะไร เราไม่สามารถมีความรู้เกี่ยวกับมันได้เลย จิต กายเป็นสองแง่ของ เนื้อ สารซึ่งเป็นอะไร เราก็มไม่สามารถรู้ได้ มักเปรียบเทียบว่า เหมือนกันหัว และก้อยของ เหรียญบาทอันเดียวกัน ซึ่งหัว ก้อยต่างกันแน่ ๆ ถึงจะมีเนื้อโลหะอันเดียวกัน แต่ ลักษณะหัวและก้อยก็ต่างกัน ความหมายก็ต่างกัน ถ้าจิต กาย ในลักษณะเปรียบเทียบ กับหัว ก้อย แสดงว่าจิต กายมีเนื้อหา (content) เหมือนกัน แต่แสดงลักษณะและมีความหมายต่างกัน แต่ผลสุดท้ายก็ต่างกันในสสารัตถะ (essence) เพราะสปิโนซาว่า จิตกายเป็น ๒ คุณลักษณะของสิ่งเดียวกัน และเขานิยามคุณลักษณะว่าสิ่งที่จิตเห็นเป็น สสารัตถะ ความคิดนี้เข้าใจยาก แต่ต่อมาเมื่อนักวิทยาศาสตร์ค้นพบความจริงเกี่ยวกับ ร่างกายและจิตมากขึ้น เช่นอธิบายการเห็นได้ช่วยขบวนการทาง เคมีที่เกิดในระบบ ประสาท ขบวนการทาง เคมีของการ เห็นกับความรู้สึกลงทางตา เกิดขึ้นพร้อมกัน แต่แสดง ออกมา ๒ รูปแบบคือ เป็นความรู้สึกลงและเป็นขบวนการทาง เคมี ซึ่งวัดได้ช่วยเครื่องมือ ทางวิทยาศาสตร์ เป็นต้น

วาร์เรน (Warren) พุคใหม่ให้ทันสมัยว่า "ปรากฏการณ์ที่มีความ สำนึกและที่เป็นไปตามการ เปลี่ยนแปลงในระบบประสาททั้งสอง เป็นเหตุการณ์ ในอันคับเดียวกัน" เทาที่ปรากฏให้เห็นต่างกันก็เพราะสิ่ง เกิดในแง่ต่างกัน^๑

รู้สึกว่าคุณสมบัติอธิบายจิตกายได้ก็พอสมควร ทฤษฎีนี้จึงทำให้เกิดทฤษฎีเกี่ยวกับเรื่องจิตกาย อีกหลายทฤษฎี เช่น ทฤษฎีคู่ขนาน ระหว่างจิตกับกาย (Theory of Psychophysical parallelism) ทฤษฎีเอกลักษณ์ (Theory of Identity) เป็นต้น ซึ่งจะกล่าวต่อไป

ทฤษฎีเอกนิยมของสิ่งที่เป็นกลาง (Neutral Monism)

ทฤษฎีนี้ เบอทรัน รัชเชด นักปรัชญาและตรรกวิทยาชาวอังกฤษ แสดงทรรศนะเพื่ออธิบายทฤษฎีความรู้หรือญาณวิทยา มากกว่าที่จะตั้งใจอธิบายจิต-กายในแง่เมตาฟิสิกส์ ทฤษฎีความรู้ของเขาจัดอยู่ในพวกสัจนิยมใหม่ (Neo-Realism) หนังสือที่แสดงเรื่องนี้ไว้มากที่สุดคือหนังสือวิเคราะห์จิต (Analysis of Mind) ซึ่งเป็นผลงานรัสเชด ๆ เขียนในคำนำไว้ว่า เขาสังเกตดูวิชา ๒ วิชาซึ่งกำลังแพร่หลายในยุคเขา คือวิชาจิตวิทยาแบบพฤติกรรมนิยม (Behaviorism) และวิชาฟิสิกส์ยุคใหม่ (Modern Physic) ทั้งสองวิชาเป็นวิชาที่ศึกษาเรื่องที่เกี่ยวข้องกันข้ามกันสองเรื่อง คือวิชาจิตวิทยา ศึกษาเรื่องจิต วิญญาณ ความสำนึก (สิ่งที่เป็นนามธรรม) วิชาฟิสิกส์ศึกษาเรื่องสสาร วัตถุ (สิ่งที่เป็นรูปธรรม) วิชาทั้งสองนี้ในยุคใหม่ จิตวิทยาศึกษาในแง่ของฟิสิกส์ คือศึกษาพฤติกรรมซึ่งเป็นสิ่งที่วัดได้ เห็นได้ เป็นเรื่องมีตัวคนมากขึ้น ฟิสิกส์กลับไปศึกษาเรื่องวัตถุ อธิบายโดยใช้แต่คำที่ไม่ค่อยมีตัวคน เห็นไม่ได้ มากขึ้น เพียงแต่รู้ได้โดยอนุมาน เช่น อะตอม นิวเคลียส เวลา อนุภาคที่เป็นควอนตัม เป็นต้น

เขาได้ยึดถือผลจากความตึกของทั้งสองวิชา นำมาอธิบายการรับรู้ว่า การที่เรารับรู้สิ่งต่าง ๆ ในโลกนั้น ไม่ใช่อย่างใดอย่างหนึ่งระหว่างจิตและสสารที่มีจริง และเป็นตัวสำคัญที่ทำให้เรารับรู้ แต่เป็นสิ่งที่กลาง ๆ ที่อยู่ระหว่างสิ่งทั้งสอง (Neutral Staff) ทั้งนี้เพราะเขาเชื่อว่า "ส่วนประกอบขั้นอันติมะของโลก ไม่ใช่มีลักษณะเป็นจิตหรือสสารอย่างที่ปกติเข้าใจกัน สรรพสิ่งไม่ใช่เป็นวัตถุของแข็ง อย่างนั้นตลอดไป ซึ่งเคลื่อนไหวไปมาในอวกาศ และไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งส่วนใดของจิต หรือความสำนึก"

คำว่าสิ่งกลาง ๆ เขาหมายความว่า ในแง่วัตถุก็ใช้อธิบายด้วยคำที่เกี่ยวข้องกับวัตถุ ถ้า เป็นในแง่ของจิต ก็ใช้อธิบายด้วยคำที่เกี่ยวข้องกับจิตและคำว่าจิตของเขา ก็หมายความว่า ระบบประสาทและการทำงานของระบบประสาทขณะมีการรับรู้ ไม่ได้หมายถึงสิ่งอีกสิ่งทีต่างจากร่างกาย สิ่งประกอบของความแท้จริงอันคัมภีระคือสิ่งที่เป็นกลางระหว่างจิตกับวัตถุ สิ่งนั้นจะเป็นวัตถุเมื่อมีสัมพันธภาพกับวัตถุและจะเป็นเจตนาการเมื่อมีสัมพันธภาพกับระบบประสาท สิ่งที่เป็นกลางนี้มีอยู่เพียงชนิดเดียว

ทั้งนี้เพราะเขาแบ่งวัตถุออกเป็น ๒ ส่วนจากการมอง

๑. สิ่งหรือส่วนหนึ่งของสสาร (things or pieces of matter)
๒. ภาพ (perspective)^๑

หมายถึงว่า สิ่งที่เรารับรู้ มองในแง่หนึ่ง เราอธิบายเป็นเรื่องของสสารหรือวัตถุ และมองในแง่หนึ่ง อธิบายเป็นเรื่องของการทำงาน ของสมอง (ภาพหมายถึงการรับรู้ของสมองส่วนประสาทการมองเห็น ซึ่งเป็นความหมายของจิต ในทรรศนะของเขา)

ทฤษฎีปฏิบัตต่อกัน (Interactionism)

ทรรศนะนี้คือปัญหาจิต-กาย นับว่าเป็นทรรศนะสำคัญ ซึ่งทำให้นักปรัชญา นักวิทยาศาสตร์ และนักวิชาการรุ่นต่อมาต้องขบคิดเพราะเป็นทรรศนะแรกที่เน้นการแบ่งจิตและกายเป็นสิ่ง ๒ สิ่ง ซึ่งต่างกันโดยสิ้นเชิง แต่มีปฏิบัตต่อกันได้

เกการ์ต นักปรัชญา เหตุผลนิยมชาวฝรั่งเศสได้แสดงทรรศนะนี้ใช้ในงานเขียนชื่อ ความคิดคำนึง (Meditation) โดยเฉพาะ บทที่ ๖ และ จ.ม. ที่เขียนไปถึงเจ้าหญิงอลิซาเบ็ท (Princess Elizabeth) เช่นเดียวกับความคิดของนักปรัชญาที่กล่าว ๆ มาแล้ว เกการ์ตก็เริ่มค้นปรัชญา เขา เพื่อศึกษาทฤษฎีความรู้หรือญาณวิทยา แต่เมื่อเขาพบว่า ตัวฉัน (I) นั้น เป็นสิ่งที่มีแน่นอนที่สุด และแตกต่างจากสิ่งอื่น ๆ

เขาก็อธิบายต่อไปว่า สิ่งต่าง ๆ ในโลกมี ๒ อย่างใหญ่ ๆ (Substance) คือสิ่งที่คิด (thinking thing) ไค่แกตัวฉัน (I) นั้นเอง และสิ่งที่กินที่ (Extented thing) ไค่แกวัตถุทางกายภาพต่าง ๆ ทั้งสองสิ่ง เป็นสิ่งจริงขึ้นอันคิมะควัยกันทั้งคู่ และต่างกัน ไค่สิ้นเชิง วัตถุทางกายภาพอธิบายไค่ควัยกฎทางกายภาพ (ฟิสิกส์) เรื่องของตัวฉัน อธิบายควัยศัพท์เกี่ยวกับตัวฉัน ไค่แกความคิด จินตนาการ เป็นต้น อาจจะเป็นอิทธิพลของเพลโต เรื่องแบบและสสาร และอิทธิพลของวิทยาศาสตร์สมัยนั้น ซึ่ง เรื่องวัตถุทางกายภาพควัยกฎทางกายภาพ จึงทำให้เคการต์กักแปลงแบบและสสารของเพลโต ไค่แกแยกให้ชัดเจนไปเสียเลยว่ามีสสาร เป็นอีกสิ่งหนึ่งที่จริง (Substance) ซึ่งมีคุณสมบัติกินที่และตัวฉัน เป็นสิ่งทำนอง เกี่ยวกันกับที่เพลโต เรียกว่าแบบของตัวฉัน เพราะตัวฉัน สามารถรู้ ไค่แกมีสติปัญญา ู้โลกภายนอกไค่แกใช้ เหตุผลมากกว่าประสาทสัมผัส ซึ่งเป็น หลักทฤษฎีความรู้ เกี่ยวกันกับเพลโต และเคการต์ต้องการจะมีความสบายใจในการ อธิบายโลกของวัตถุไค่แกไม่ยุ่ง เกี่ยวกัน เรื่องจิต วิญญาณจึงแยกวัตถุออกจากจิตอย่าง ชัดเจน

ความตั้งใจแรกของท่าน (เคการต์) ก็คือจะหาวิธีอธิบายโลกทาง กายภาพควัยทฤษฎีกลศาสตร์ ไค่แกไม่คงกั่วงวลถึง เรื่อง "วิญญาณ" และ เรื่อง "คุณสมบัติ" ตามแบบสมัยกลาง ท่านต้องการให้ระบบกายภาพ (อันไค่แกร่างกาย สสาร สิ่งกินที่) อยู่ภายใต้ทฤษฎีกลศาสตร์อย่างเดียว...

เมื่อเคการต์แยกการอธิบายโลกทางกายภาพออกจากการอธิบาย เรื่องจิตวิญญาณ ของมนุษย์แล้ว เคการต์ยังไค่แกแยกความแตกต่าง ระหว่างกายของมนุษย์กับจิต หรือวิญญาณ ของมนุษย์ ร่างกายของมนุษย์ในทรณะของ เคการต์คล้าย ๆ ของฮอบส์ คือ เป็น เครื่องจักร อวัยวะต่าง ๆ ของร่างกายเทียบไค่แกกับการทำงานของชิ้นส่วนต่าง ๆ ของ เครื่องจักร แต่เคการต์เชื่อในพระเจ้า ร่างกายจึง เป็นเครื่องจักรกินที่พระเจ้าสร้าง ขึ้น หรือป็นชิ้นเทียบไค่แกกับเครื่องจักรต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น

อาจจะเปรียบเทียบเนื้อและเส้นเอ็นของเครื่องจักรนั้นกับวงจักรและสปริงต่าง ๆ ที่ทำให้เกิดการเคลื่อนไหว อาจจะเปรียบพลังชีวิตกับน้ำที่เป็นพลังเคลื่อนไหว หัวใจเปรียบกับคาน้ำ และโพรงกระโหลกเป็นเหมือนถังน้ำ... การหายใจและการกระทำอื่น ๆ ที่เป็นไปตามธรรมชาติอย่างธรรมชาติ ๆ ... เปรียบได้กับการเคลื่อนไหวของนาฬิกาหรือกังหันที่กระแส่น้ำทำให้เกิดเอนอยู่เสมอ^๑

การเคลื่อนไหวของโลหิตในร่างกายทั้งที่ขุ่พเจ้า เพิ่งกล่าวมาข้างต้นนี้ เป็นผลสืบเนื่องโดยจำเป็นจากกลไกของส่วนต่าง ๆ ในหัวใจจากความรอน ซึ่งเราอาจจะสัมผัสดูได้ และจากธรรมชาติของโลหิต ซึ่งเราอาจจะทดลองดูให้เห็นจริงได้ ในท่านองเดียวกันกับการเคลื่อนไหวของนาฬิกา เป็นผลจากพลังงานจากที่ต้งและจากรูปลักษณะของส่วนที่ให้นน. และวงจักรต่าง ๆ^๒

เดการ์ตแสดงความแตกต่างของจิตและกายอย่างง่าย ๆ โดยการพิจารณา จิตและกาย จะเห็นว่าจิตเป็นสิ่งที่มองเห็นไม่ได้ จิตแยกไม่ได้เป็นส่วน ๆ กายแบ่งแยกได้เป็นส่วน ๆ จนถึง เซลหรือนิวเคลียส จิตมีความสามารถในการแบ่งสรร (เทหวัตถุ) ออกเป็นส่วน ๆ และยิ่งถ้าได้พิจารณากิจกรรม (activity) ของจิตกับกายแล้ว จะยิ่งเห็นชัดว่ากายเป็นสิ่งที่พบได้ในสิ่งมีชีวิต นอกจากตัวเราแล้ว (เดการ์ตหมายถึงใช้หลักทางกายภาพ อธิบายสิ่งมีชีวิตได้หรือในสิ่งมีชีวิตและร่างกายมนุษย์มีส่วนประกอบเหมือนกัน) วิญญาณหรือจิตพบได้เฉพาะในตั้มนุษย์ จิตมีกิจกรรมสำคัญ คือความคิด กายไม่มี กิจกรรมของจิตไม่เกี่ยวกับความร้อนและการเคลื่อนไหวร่างกาย เกี่ยวข้องกับ ๒ สิ่งนี้

^๑ เรเน เดการ์ต, สรรนิพนธ์ปรัชญาตะวันตก แปลโดย กิริติ มัญเ็จือ (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดวงกมล ๒๕๒๐), หน้า ๑๔๒

^๒ เล่มเดียวกัน, หน้า ๑๔๓

เมื่อแยกจิตและกายออกอย่างชัดเจน เคการ์ตเชื่อว่า จิตสามารถอยู่แยกจากร่างกายได้ แต่เขาก็ไม่ได้แสดงเรื่อง วิญญาณหลังตายไว้ชัดเหมือน เพลโค เขา คงจะแยกจิตจากภายในแง่ทฤษฎีมากกว่าความเป็นจริงหลังตาย แต่มีชีวิตอยู่ไม่แยกกัน

มันเป็นสิ่งที่แน่นอนว่า "ตัวฉัน" ซึ่งเป็นจิตของฉัน และโดยสิ่งนี้ทำให้ฉัน เป็นสิ่งที่ฉัน เป็นอยู่ สิ่งนี้ เป็นสิ่งที่แตกต่างอย่างจริง ๆ และบริบูรณ์จากร่างกายของฉัน และสามารถมีอยู่โดยปราศจากร่างกายกาย^๑

มนุษย์เป็นอัน เกี่ยวกันกับโลกซึ่ง โครงสร้างแท้จริงของ เขาผูกพันกับโลก และไม่สามารถแยกออกเป็นภาวะจิตบริสุทธิ์หรือ สติปัญญาบริสุทธิ์ ดังนั้น มันจึง เป็นไปไม่ได้ที่จะให้วิญญาณแยกจากร่างกาย หรือที่จะทำให้จิตและกายแยกกัน (จริง ๆ)^๒

เขาอธิบายการรับรู้ เหมือนพวก จิตนิยมทั้งหลาย คือเขา เข้าใจว่าความรู้ผ่านเข้ามาทางประสาทสัมผัสก่อน แล้วรายงานไปสู่สมองจากสมองรายงานไปสู่จิตอีกที และจิตจะเป็นตัว เข้าใจความรู้นั้น และจิตสั่งการผ่านสมอง สมองสั่งงานลงมายังร่างกายอีกที เพื่อปฏิบัติการต่าง ๆ ต่อไป

เมื่อเส้นประสาทที่ขาดเส้นสะดืออ่อนอย่างรุนแรง หรืออย่างมากกว่าปกติ กลิ่นแห่งการสัมผัสอ่อนจะส่งผ่านไปยังประสาทไขสันหลัง แล้วไปสู่ สมองในที่สุดของสมอง และจะให้สัญญาณต่อไปยังจิต ซึ่งเป็นตัวประมวล ความรู้นั้นกว่าคือ ความรูปรวมที่ขาด โดยที่จิตจะสั่งการ เตือนให้หลบเลี่ยงจากสาเหตุที่ทำให้เขาเจ็บปวด^๓

^๑ อยู่ในบทที่ ๕ ของข้อคิดคำนึง, ๓๖ ฉบับของเคการ์ต หน้า ๕๖

^๒

C.A. Van Paursen; Body, Soul, Spirit: A Survey of the Body-Mind Problem, translate by Hubert H. Hoskin London; Oxford Uni. Press, 1966,) p. 28

^๓

Ibid., p. 61

คุณนี้จะเกิดปัญหาขึ้นว่า จิตสั่งสมองไปอย่างไรหรือจิตกับกายมีปฏิกริยาต่อกัน ซึ่งเป็นไปอย่างไร เคนคาร์ตเชื่อว่ามีส่วนสมองคือคอมไพเนล เป็นที่ที่ให้จิตสั่งการกับสมอง โดยมีพลังชีวิตไหลผ่านคอมนี้ไปสู่ร่างกาย

การเคลื่อนไหวทุกอย่างที่ไม่ต้องพึ่ง เจตนา... ย่อมจะขึ้นกับการประสานกันระหว่างอวัยวะของร่างกายกับกิจกรรมของจิตที่ถูกกระตุ้น โดยความร้อนจากหัวใจกระทำการในสมองในเส้นประสาท ในกล้ามเนื้อ ในทำนองเดียวกับที่การเคลื่อนไหวของนาฬิกา เกิดขึ้นจากพลังของสปริงและลักษณะของวงจักร^๑

"วิญญาณมีศูนย์กลางตั้งอยู่ในคอมเล็ก ๆ ตรงใจกลางของสมองแต่อิทธิพลไปทั่วร่างกาย โดยการถ่ายทอดพลังจิต"^๒ มีหลายคนแย้งว่า จิตเป็นสิ่งไม่มีตัวตน ไม่กินที่ จะไปอยู่ในสมองไปอย่างไร และมีปัญหาต่อไปว่า พลังงานทางกายภาพจะต้องคงที่ ถ้าจิตสั่งการสมอง สมองมีปฏิกริยาต่อกับจิต พลังงานก็จะเปลี่ยนแปลงและพลังงานจะไม่คงที่ไปอย่างไร

ความจริง เรื่องนี้เข้าใจได้ไม่ยากนัก พลังงานกลหรือพลังงานไฟฟ้าก็เป็นสิ่งที่ไม่มีความกินที่ แต่ก็อยู่ในสิ่งที่มีตัวตนได้แก่แท่นเฟือง ไคนาโม (เครื่องทำไฟฟ้า) เป็นต้น และพลังงานทางกายภาพเมื่อหลายชนิดยอมเปลี่ยนแปลงไปมาหากันได้ ทำให้เกิดกฎแห่งความคงที่ของพลังงาน เช่นพลังงานไฟฟ้าเปลี่ยนเป็นกล พลังกลเปลี่ยนเป็นพลังงานความร้อน พลังงานความร้อนเปลี่ยนกลับมาเป็นพลังงานไฟฟ้า เป็นต้น แต่จะเข้าใจอย่างนี้ต้องเข้าใจจิตว่าเป็นพลังงานอย่างหนึ่งก่อน ซึ่งเคนคาร์ตไม่ได้กล่าวไว้เกี่ยวกับเรื่องนี้

หรือจะถือว่าร่างกายเป็นระบบทั้งหลายพลังงาน จิต กาย เป็นสิ่งประกอบเป็นร่างกาย เพราะฉะนั้น เมื่อจิตสั่งกาย กายมีปฏิกริยาต่อจิต พลังงานก็ไม่สูญหายไปโดย เพราะ เปลี่ยนไปเปลี่ยนมาอยู่ในระบบเดียวกัน

^๑ กิรติ บุญเจือ, สรรณิพนธ์ปรัชญาตะวันตก, หน้า ๑๘๗

^๒ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๘๘

คือร่างกาย และการที่จิตมีปฏิกริยากับสมอง เหมือนกับดวงอาทิตย์มีแรงดึงดูดดาวเคราะห์ และโลกไว้ในระบบสุริยะจักรวาลเดียวกัน ทั้งเราก็ไม่เห็นปฏิกริยาชักเหิมดูดกันติด เลียบคลุกที่วิ่งไปกระทบดูดกัน ติดคลุกทั้งสองแล้วทำให้ลูกทั้งสองวิ่งไป แต่เราก็เข้าใจใจความมีปฏิกริยาต่อกัน

ตอนนี้ขอพูดถึง เอกการต์ไวทอน เพราะจะต้องไปกล่าวถึงอีกครั้ง เมื่อกล่าวถึงรายลั ทรรศนะต่อปัญหา จิต-กาย ต่อไปนี้ก็เชื่อว่ามีจิต ซึ่งเป็นสิ่ง ๒ สิ่งต่างกัน แต่ไม่เชื่อว่ามีปฏิกริยาต่อกันเหมือนเอกการต์ ทรรศนะเหล่านี้ได้แก่ ทฤษฎีโอกาสนิยม (Occasionalism) ทฤษฎีแห่งความกลมกลืนล่วงหน้า (Pre-Establish Harmony) และทฤษฎีคู่ขนานระหว่างจิตกับกาย (psychophysical parallelism)

ทฤษฎีโอกาสนิยม (Occasionalism) ทฤษฎีนี้ นิโกลา มัลบรันช

(Nicolas Malebranche ๑๖๓๘ - ๑๖๗๕) คิดขึ้นมีใจความว่า จิตและกายเป็นสิ่งที่จริงทั้งสองอย่างในโลก แต่มีปฏิกริยาต่อกันที่เราเห็น เรื่องจิตเกิดขึ้นพร้อมกายนั้น เพราะเมื่อมีการกระทำของฝ่ายหนึ่งเกิดขึ้น เราก็จะเป็นโอกาสให้พระเจ้าทำการเปลี่ยนแปลงลงให้อีกฝ่ายหนึ่ง เกิดการกระทำขึ้นควบคู่กัน เช่นพอเรามีเจตนาจะเดินไปข้างนอกทันทีที่นั้นพระเจ้าก็ยกขาของเราให้เดินไปข้างนอกทั้งนี้เป็นคน จะเห็นได้ว่า อ่างเอาพระเจ้ามาอธิบาย ซึ่งจะทำให้เกิดปัญหาต่อไปอีกว่า พระเจ้ามีหรือไม่มีหรือปัญหามนุษย์ไม่มีอิสระจะทำอะไร พอคิดจะทำอะไร พระเจ้าก็สั่งให้ทำ โดยความคิดและการกระทำของเราไม่ได้สัมพันธ์กันอยู่ในตัวของเรา ต้องอาศัยพระเจ้ามาช่วย

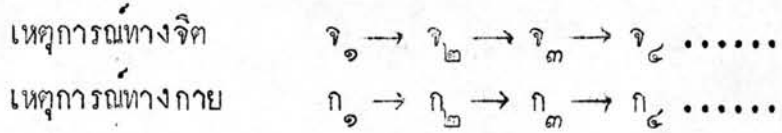
ทฤษฎีแห่งความกลมกลืนล่วงหน้า (Pre-Establish Harmony)

ไลบ์นิซ นักปรัชญา เหตุผลนิยมผู้สร้างทฤษฎีโมนาค อธิบายสิ่งต่าง ๆ ในโลก โมนาคเป็นส่วนประกอบย่อยสุดของสิ่งทุกสิ่งในโลก และมีลักษณะเป็นจิต สสารก็ประกอบด้วย

อ่านเพิ่มเติมรายละเอียดเรื่องนี้จากหนังสือ Introduction to Philosophical Analysis แต่งโดย Hospers หน้า ๓๕๑ - ๓๕๘

โมนาคที่มีลักษณะจิต โโมนาคหนึ่งกับโมนาคอื่น ๆ ไม่มีปฏิริยาต่อกันจริง ๆ แยกทำอะไร สอดคล้องกัน เพราะพระเจ้ากำหนดให้สอดคล้องกันมาตั้งแต่สร้าง เช่น เรื่องจิตกับกาย โโมนาคที่เป็นจิตไม่ได้มีปฏิริยากับโมนาคที่ประกอบเป็นร่างกาย เพราะความสอดคล้อง ถูกสร้างมาพร้อมกัน โโมนาค โดยพระเจ้า เพราะฉะนั้น เมื่อเกิดเหตุการณ์ทางจิตก็เกิดเหตุการณ์ทางกายพร้อม ๆ กัน เป็นต้น จะเห็นได้ว่าทั้งสองทฤษฎีอย่างปฎิหาริย์มากุสตามการณ พังคู (deus ex machina) คืออธิบายโดยใช้ทางการกระทำของพระเจ้า ซึ่งจะทำให้เกิดปัญหาเรื่องพระเจ้าต่อไปอีก

ทฤษฎีคู่ขนานระหว่างจิตกับกาย ทฤษฎีนี้คล้าย ๆ กัน ทฤษฎีความกลมกลืนล่วงหน้า คือมีสาระสำคัญว่า เหตุการณ์ทางจิตกับกาย เกิดพร้อม ๆ กัน แต่ไม่ได้มีปฏิริยาต่อกัน แต่ไม่เหมือนทฤษฎีก่อนตรงที่ไม่ได้อ้างพระเจ้ามาช่วยอธิบาย และก็เลยทำให้ไม่ใช่การอธิบายแบบปรัชญา กลายเป็นเรื่องของจิตวิทยาไปว่า มีกระบวนการทางจิตควบคู่ไปกับกระบวนการทางกาย เป็นเพียงการอธิบายจิตวิทยาเท่านั้น เป็นการสังเกตพบว่า เกิดเช่นนั้น ไม่ได้อธิบายสาเหตุจริง ๆ ว่าทำไมจึงเกิดเช่นนั้น

ทฤษฎีคู่ตีปรากฎการณนิยม บางคนจัดทฤษฎีนี้อยู่ในพวกทฤษฎีสสารนิยม แต่ผู้เขียน เข้าใจว่า น่าจะจัดเป็นพวกที่แยกจิตกับกายมากกว่า เพราะทฤษฎีนี้ก็อธิบายว่า จิตเป็นสิ่งต่างหากจากร่างกาย คือเป็นสิ่งที่เกิดขึ้น เป็นผลพลอยได้จากร่างกายเหมือนแสงส่องแวบในสมอง โดยตัวเองไม่มีหน้าที่ใด ๆ ไปบังคับกาลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงอันใด และไม่มีควมหมายอะไรสำหรับกระบวนการต่าง ๆ ของโลก แต่ที่บางคนจัดอยู่ในพวกสสารนิยม เขาคงคิดว่า ทุกอย่างอธิบายได้ด้วยสสาร เพราะจิตถึงจะเป็นสิ่งต่างหาก แต่ก็เกิดจากสสาร สสารทำให้เกิดจิต จุดอ่อนของทฤษฎีนี้อยู่ที่ว่าความรู้สึก สว่างาม สติปัญญา ความกรุณา สงสาร ซึ่งเป็นเรื่องของจิต ไม่มีความหมายและอธิบายได้ด้วยสสารจริงหรือ

ทฤษฎีการปรับปรุงตัว ทฤษฎีนี้มีอิทธิพลมาจากความคิดเรื่องทฤษฎีการพัฒนา
การของสิ่งมีชีวิต ซึ่งแสดงความจริงว่า ชีวิตพัฒนามาจากส่วนที่ซับซ้อนน้อย คือจาก
เซลล์ เซลล์ เคี้ยวมาเป็นโมเลกุล โมเลกุลรวมกันเป็นระบบของอวัยวะที่ซับซ้อนขึ้นในสัตว์
ที่มีอวัยวะสมบูรณ์ขึ้นทุกที ๆ จนเป็นมนุษย์ ซึ่งจิตก็เป็นผลของการพัฒนาขั้นสุดท้ายของร่าง
กายมนุษย์ จิต เป็นสิ่งที่ปรับปรุงตัวมาจากร่างกายนั้นเอง

ทฤษฎีนี้ให้ความสำคัญกับจิต ถึงจะเป็นสิ่งที่เกิดทีหลัง แต่มองในแง่พัฒนาการ
สิ่งที่เกิดทีหลังย่อมสมบูรณ์กว่าสิ่งที่ เป็นมาก่อน ผิดกับอคติปรากฏการณ์นิยม ซึ่งเป็นสสาร-
นิยม จิตที่เกิดมาทีหลังจึง เป็นเพียงผลพลอยได้ แต่ทฤษฎีนี้ก็ไม่ได้อธิบายอะไรมาเกี่ยวข้อง
กับความสัมพันธ์ระหว่างจิตกับกาย เพียงแต่ให้ความจริงเกี่ยวกับจิต เท่านั้น

ต่อไปจะกล่าวถึงทรรศนะที่สำคัญของวิทยานิพนธ์เล่มนี้คือทรรศนะของรายล
ในหนังสือการใช้คำเกี่ยวกับจิต ซึ่งผู้เขียน ถือว่ารายลมองปัญหาจิตกายว่าเป็นปัญหา
เทียม ถึงแม้รายลจะไม่ได้อธิบายไว้ตรง ๆ รายลชี้ให้เห็นชัดว่าเป็นปัญหาเทียม
โดยยกคำที่เกี่ยวกับเรื่องจิตทั้งหมดแยกอธิบายให้เห็นชัดว่าปัญหาจิตกาย เกิดเพราะ
การใช้คำเหล่านี้ในชีวิตประจำวันอย่างผิดพลาด ปัญหาจิตกายจึง เกิดขึ้นและเป็นปัญหา
เทียมซึ่งก็คือ เป็นปัญหาของภาษานั้นเอง